

Warsztat Regionalny
w ramach projektu
Łuk Południowego Bałtyku
- Strefa Rozwoju Południowego Bałtyku
Olsztyn, 18 maja 2004

RAPORT

Podsumowanie wyników panelu /warsztatu/
poprzedzającego sformułowanie strategii
marketingowej dla polskiej części Łuku
Południowego Bałtyku

Sporządził: dr Andrzej Pyszkowski

Wprowadzenie

Raport zawiera syntezę wniosków, wynikających z warsztatu regionalnego, zorganizowanego w ramach Projektu Łuku Południowego Bałtyku - Strefa Rozwoju Południowego Bałtyku. Uczestnicy warsztatu reprezentowali urzędy marszałkowskie oraz środowiska regionalne i lokalne zainteresowane projektem trzech województw: pomorskiego, warmińsko-mazurskiego oraz zachodniopomorskiego. Sformułowane poniżej tezy dotyczą najistotniejszych problemów, związanych z szeroko pojmowaną promocją obszaru Polski Północnej, w tym – problemów, ułatwiających sformułowanie założeń strategii marketingowej dla polskiej części Łuku Południowego Bałtyku (ŁPB). Strategia ta, obok pobudzania działań operacyjnych obliczonych na szybkie efekty, powinna być ukierunkowana również na realizację celów średnio- i długookresowych, których wspólnym mianownikiem jest głęboka zmiana wizerunku polskiej strefy ŁPB, rozpoznawanej obecnie raczej jako problemowy obszar o cechach peryferyjnych, niż jako obszar o potencjalnych warunkach dla rozwoju nowoczesnej gospodarki i społecznego dobrobytu w regionach o walorach ekologicznych wyróżniających je w skali europejskiej. Zmiana taka wymagać będzie umiejętnego i konsekwentnego oddziaływania na szerokie spectrum podmiotów publicznych i prywatnych, krajowych i zagranicznych, w tym – międzynarodowych (Unia Europejska i jej organy). Strategia marketingowa powinna sprostać wynikającym stąd zadaniom i nie powinna ograniczać się do jednorazowego sporządzenia poświęconej jej dokumentu. Strategia rozwoju polskiej strefy ŁPB oraz związane z nią formy marketingu powinny posiadać cechy dynamiczne i reagować na nowe, trudne obecnie do przewidzenia uwarunkowania i szanse rozwojowe. Przeświadczenie to ukierunkowało znaczącą część wniosków z przeprowadzonych warsztatów na promocję ŁPB w krajowych i unijnych ośrodkach decyzyjnych i opiniotwórczych, zmierzającą do lepszego niż dotychczas usytuowania ŁPB w dokumentach strategicznych i operacyjnych, kształtujących realizację celów kohezyjnych w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym.

Teza 1

Strategia rozwoju oraz strategia marketingowa polskiej strefy ŁPB powinny posiadać adekwatną do potrzeb bazę diagnostyczną. Z „Analizy potencjału i perspektyw rozwoju społeczno-gospodarczego polskiej części Łuku Południowego Bałtyku”¹ wynika, że bezspornymi atutami trzech województw są: wysoka wartość środowiska przyrodniczego oraz „młoda” struktura wiekowa ludności. Parametry społeczno-ekonomiczne, charakteryzujące pozycję tych województw w skali kraju, są natomiast zróżnicowane: najkorzystniejsze w województwie pomorskim, gorsze – w zachodniopomorskim i najgorsze – w warmińsko-mazurskim. Zatrważający, szczególnie w relacjach międzynarodowych, jest poziom aktywności zawodowej ludności Polski Północnej. Według tzw. trzeciego raportu kohezyjnego Komisji Europejskiej² odsetek aktywnej zawodowo ludności w wieku produkcyjnym wynosi w województwie pomorskim 50,2%, w warmińsko-mazurskim 46,0%, a w zachodniopomorskim – 45,8%. Są to wskaźniki niższe niż średni dla Polski (51,5%), który z kolei jest najniższy dla UE 25 (62,8%), nie mówiąc o UE 15 (64,2%) czy USA (74%)!. Jest to jeden z podstawowych czynników kształtujących bardzo niski poziom PKB per capita oraz bardzo wysoki – stopy bezrobocia w regionach Polski Północnej. Te najbardziej syntetyczne mierniki sytuacji społeczno-ekonomicznej kształtują niekorzystny wizerunek polskiej części ŁPB. Znalazło to wyraz w odpowiedziach na pierwsze, kluczowe pytanie warsztatu: jak dokończysz zdanie „ Polska Północna to...”? Znacząca ilość uczestników definiowała ten obszar jako „peryferyjny”, „słabo rozwinięty”, a nawet „upadający”. Jednocześnie zwracano uwagę na nowe szanse (obszar współpracy ze Skandynawią), na walory środowiska przyrodniczego dla rozwoju turystyki, na perspektywy współpracy ekonomicznej i handlu w rejonie Bałtyku, formułując wypowiedzi w konwencji „niewykorzystanych możliwości”. Podsumowując te wypowiedzi określono Polskę Północną jako obszar o przestrzennie zróżnicowanych, a generalnie niewykorzystanych walorach przyrodniczych i demograficznych, wymagających nowej strategii rozwojowej w kontekście zarówno krajowym, jak i europejskim. Podkreślono przy tym, że właśnie w kontekście europejskim walory środowiska przyrodniczego i relatywnie duża liczebność roczników młodzieżowych (o dużej mobilności zawodowej i przestrzennej) nabierają większego znaczenia, niż w autarchicznie rozumianym kontekście krajowym.

---

¹ Opracowanie dr Tadeusza Michalskiego i mgr Macieja Tarkowskiego.

² Nowe partnerstwo dla spójności,; konwergencja, konkurencyjność, współpraca.

Teza 2

Identyfikacja wyzwań, jakie stają przed poszczególnymi województwami Polski Północnej na progu akcesji do UE (przeprowadzona metodą warsztatową) wskazuje na znaczne podobieństwo, a wielu przypadkach – nawet na tożsamość. Pewne różnice wynikają raczej z przyczyn leksykalnych, niż merytorycznych. Podobny jest zresztą rezultat analiz strategii rozwojowych województw Polski Północnej, ich celów i priorytetów. Wiele wyzwań i problemów ma ponadto charakter powszechny w skali kraju, a nawet – w skali większości państw akcesyjnej „dziesiątki”. Podobieństwo wyzwań o takim charakterze nie zawsze stanowi impuls dla działań wspólnych. Wiele z nich będzie z pewnością rozwiązywanych w ramach własnych kompetencji i środków przez samorząd terytorialny w skali lokalnej, subregionalnej i regionalnej.

Do wyzwań o charakterze powszechnym, bądź quasipowszechnym należą z pewnością np. związane z kreowaniem społeczeństwa informacyjnego, z wszechstronnie rozumianym rozwojem zasobów ludzkich, z pobudzeniem przedsiębiorczości i kreowaniem „przyjaznego” otoczenia instytucjonalnego biznesu, z niwelowaniem luki w infrastrukturze komunalnej i regionalnej itp.

Zidentyfikowano również wyzwania, których rozwiązaniu sprzyjać powinna, obok rutynowej wymiany informacji, także tzw. „miękką koordynacją”, np. w sferze racjonalizowania terytorialnego zasięgu działania służb publicznych oraz wspieranych instytucji otoczenia biznesu, w sferze wysokości opłat za usługi publiczne itp. Takie wyzwania i problemy nie wymagają z reguły podejmowania zinstytucjonalizowanych działań wspólnych.

Teza 3

Główną uwagę poświęcono jednakże identyfikacji wyzwań i problemów, kwalifikujących się do kategorii międzywojewódzkiej, czy ponadwojewódzkiej. Międzywojewódzkiej – gdy problem i jego rozwiązanie mieści się wprawdzie w gestii samorządu terytorialnego, lecz zasięg przestrzenny jego oddziaływania wyraźnie przekracza granice województwa. Ponadwojewódzkiej – gdy problem nie mieści się w gestii samorządu i jego organów, a więc wymaga bezpośrednich działań poziomu krajowego i/lub unijnego. Do problemów takiej kategorii zaliczono:

- kreowanie korytarza transportowego LPB,
- przyspieszenie urbanizacji Polski Północnej,
- zintegrowane zagospodarowanie południowego wybrzeża Morza Bałtyckiego,
- racjonalny rozwój turystyki, skojarzony z ochroną środowiska przyrodniczego (w tym sieć NATURA 2000),
- racjonalną gospodarkę morską.

Skuteczne podjęcie wyzwań związanych z powyższymi problemami wymaga już nie tylko informacji i konsultacji pomiędzy partnerami, lecz także – wspólnych działań oraz skoordynowania z nimi (podporządkowania im) wielu zadań, podejmowanych w skali województw, a także w skali lokalnej.

Teza 4

Upośledzenie Polski Północnej w krajowy i europejskim systemie transportowym ma głębokie korzenie geopolityczne, jest ponadto w znaczącym stopniu spuścizną po gospodarczych i przestrzennych priorytetach PRL. Nie dostrzegano wówczas potrzeby kreowania układu równoleżnikowego infrastruktury transportu, układ południkowy zaś zredukowano do wymogów masowego eksportu węgla kamiennego. W efekcie – wspólnym problemem Polski Północnej jest luka transportowa, stanowiąca istotny czynnik peryferyzacji tej części kraju. Mimo wielu inicjatyw i impulsów (VASAB), a także - częściowych programów (CBC), idea powiązań transportem lądowym głównych miast nad południowym Bałtykiem nie zyskała dotychczas wyraźnego poparcia ani w krajowych dokumentach programowych (Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju), ani w koncepcjach kohezji przestrzennej, formułowanych przez Komisję Europejską. Mimo, iż w analitycznej części Trzeciego Raportu Kohezyjnego dostępność komunikacyjną Polski Północnej oszacowano na poziomie ok. 50% średniej UE 25, w części prospektywnej obszar ten został pominięty przy wyznaczaniu przestrzennym „przedsięwzięć będących przedmiotem zainteresowania całej Europy”³. Mimo więc werbalnego poparcia dla idei rozwoju rejonu Bałtyku (VASAB), w czym zainteresowanych jest osiem krajów członkowskich, mimo projektu SBA, brak jest ze strony KE realnych symptomów wsparcia inwestycji o kluczowym znaczeniu dla rozwoju nadbałtyckich regionów Polski, Niemiec, Litwy i Łotwy. Niezbędny staje się więc profesjonalny lobbing na rzecz projektów transportu drogowego, kolejowego, a także – morskiego i lotniczego, które likwidowały by lukę w infrastrukturze transportowej Polski Północnej. W realizacji takich projektów zainteresowane są wszystkie województwa w tej części kraju, a ich znaczenie dla rozwoju całego obszaru Polski Północnej uzasadnia stwierdzenie, że jest to problematyka o randze kluczowej.

---

³ „Trzeci Raport Kohezyjny”, mapa 3.1, str. 122 w wersji polskojęzycznej.

Teza 5

W pozostałych, wymienionych sferach problemów i zadań o charakterze między- i ponadwojewódzkim formułowano następujące wnioski i postulaty:

- stwierdzono, że ważnym czynnikiem przyspieszającym procesy urbanistyczne w Polsce Północnej może stać się wsparcie rozwoju Trójmiasta jako potencjalnego obszaru metropolitarne, łagodzącego swoistą „lukę urbanistyczną” w tej części Europy Środkowej. Rozwój Trójmiasta w oparciu o funkcje naukowe, edukacyjne i usługi najwyższego rzędu może stać się – poprzez procesy dyfuzji – czynnikiem zasilającym procesy restrukturyzacji, modernizacji i kreowania e-społeczeństwa w skali ponadregionalnej, oddziałując na większość obszaru Polski Północnej;
- postulowano podjęcie ściślejszej koordynacji - w skalach regionalnej, krajowej i międzypaństwowej – zagospodarowania południowego wybrzeża Morza Bałtyckiego, także (lecz nie wyłącznie) w kontekście zachowania i ochrony jego unikatowych walorów przyrodniczych. Koordynacja ta powinna objąć także wybrzeże w Okręgu Kaliningradu, oczywiście za zgodą i z udziałem odpowiednich organów władzy w Rosji;
- stwierdzono, iż mimo oczywistych elementów konkurencji w skalach lokalnych i regionalnych, w sferze rozwoju turystyki istnieją możliwości i potrzeby działań wspólnych, promujących walory turystyczne całego obszaru Polski Północnej. Jest to zasadne szczególnie w odniesieniu do wędrownych form ruchu turystycznego (samochodowego, rowerowego, wodnego);
- stwierdzono, iż mimo dezawuacji mitu o Polsce jako mocarstwie na oceanach i morzach świata, nowoczesna gospodarka morska pozostaje ważnym, potencjalnym czynnikiem rozwoju regionów nadmorskich. Niezbędna jest koordynacja działania tych regionów w sferze żeglugi przybrzeżnej i promowej, yachtingu i innych sportów wodnych, a także – co oczywiste – w sferze eksploatacji zasobów morza.

Wymienione dziedziny działania wspólnych i bardziej „twardych” form koordynacji będą decydowały o tym, czy Polska Północna sprosta wyzwaniom i wykorzysta historyczne szanse, jakie pojawiły się w wyniku akcesji do UE.

Teza 6

Imperatyw współpracy nadmorskich województw Polski Północnej powoduje, że formy – zwłaszcza instytucjonalne oraz instrumenty tej współpracy są i zapewne będą nadal przedmiotem analiz i ocen eksperckich, na podstawie których podejmowane będą decyzje i działania właściwych organów samorządowych, a także – rządowych. Analizując szeroką listę możliwych do przyjęcia rozwiązań, uczestnicy warsztatu kierowali się oceną ich skuteczności oraz kosztami ich zastosowania. Wychodząc z powyższych przesłanek, ukształtowano następujące rekomendacje generalne:

- „miękkie” formy współpracy między trzema województwami powinny być prowadzone przez właściwe merytorycznie jednostki administracji samorządowej jako działania rutynowe, wpisane w ich zakresy obowiązków. Ważnym czynnikiem, nadającym wysoką rangę tej współpracy było by przedkładanie odpowiednich informacji sejmikowi, a także - okresowe spotkania na szczeblach wydziałów/departamentów oraz na poziomie marszałkowskim;
- „twarde” formy współpracy, a zwłaszcza – projektowanie przedsięwzięć w sferach wymienionych w Tezie 4, powinny być realizowane w sposób ciągły przy zachowaniu form organizacyjnych i podziału zadań przyjętych w ramach SBA-1. Istniejący Zespół Zadaniowy powinien więc kontynuować prace, koncentrując je na przygotowaniu aplikacji strony polskiej do SBA-2 we ścisłej współpracy z Maklenburgią. Zespół zarządzający Projektem SBA-1 powinien być odpowiedzialny za profesjonalne przygotowanie tej aplikacji. Program SBA-2, orientowany na lata 2005-2006 zapewnił by ciągłość podjętych już działań do końca obecnego cyklu budżetowo-planistycznego UE. Warto dodać, że tak pomyślana i zinstytucjonalizowana współpraca stanowi, sama przez się, atrakcyjny produkt marketingowy województw ŁPB;
- odrębnym wyzwaniem jest przygotowanie wspólnych działań 3 województw Polski Północnej w kolejnym cyklu budżetowo-planistycznym UE. Nowe, znacznie szersze możliwości pozyskania środków wsparcia inspirują szczególnie kreatywne podejście do promocji problemów Polski Północnej w pracach nad dokumentami programowymi na poziomie krajowym (NPR 2007-2013) oraz na poziomie regionalnym. Warto podkreślić, że zarówno Trzeci Raport Kohezyjny Komisji Europejskiej, jak i Założenia Narodowego Planu Rozwoju 2007-2013 anonsują preferencje dla programów i projektów miedzyregionalnych. W warunkach zapowiadanej równoległe decentralizacji operacyjnych programów rozwoju regionalnego (16 programów regionalnych w miejsce

jednego programu zintegrowanego) pojawia się możliwość podjęcia przez 3 zainteresowane województwa jednego, wspólnego programu operacyjnego. Plusy i minusy takiego rozwiązania powinny zostać starannie przeanalizowane, a wyniki – zaprezentowane władzom regionalnym oraz odpowiednim organom rządowym i Komisji Europejskiej. Analizy i oceny eksperckie w omawianym zakresie powinny zostać powierzone odpowiednio wzmocnionemu Zespołowi Zadaniowemu;

- zainicjowanie przedstawionych powyżej form współpracy wymaga „woli politycznej” marszałków (i sejmików), wyrażonych np. w formie listu intencyjnego o odpowiedniej treści, w którym można by odwołać się do już przyjętych obligacji (porozumienie z Malmoe, VASAB, Maklenburgia). Być może podobny instrument zwiększył by skuteczność ubiegania się o dodatkowe środki na przygotowanie polskiej aplikacji do SBA-2.

Teza 7

Zgodnie z przyjętymi celami warsztatu, jego wyniki mają być pomocne w przygotowaniu założeń strategii marketingowej dla polskiej części Łuku Południowego Bałtyku (LPB) oraz dla koncepcji kampanii promocyjnych dla tego obszaru. Nie dublując ocen, dotyczących zasobów i predyspozycji rozwojowych kształtujących przedmiot marketingu warto podkreślić, iż efektem warsztatu była m.in. identyfikacja specyficznego „produktu Polski Północnej”, jakim jest rzadka (niestety) w naszym kraju wola i spory już dorobek współpracy międzyregionalnej. Produkt ten warto z pewnością wyeksponować, stosownie do jego znaczenia dla zdynamizowania rozwoju tej części kraju.

Warto również podkreślić konieczność intensywnego lobbingu na rzecz rozwoju LPB – na płaszczyźnie krajowej, a szczególnie – w opiniotwórczych i decyzyjnych organach UE. Lobbing regionalny w Brukseli jest trwałym elementem tamtejszego pejzażu instytucjonalnego, a obecność polskich regionów jest potencjalnym czynnikiem skuteczności zabiegów o wyższą rangę rozwoju LPB wśród priorytetów polityki spójności terytorialnej UE.